

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 56, LT-01110 Vilnius, tel. 8 706 65105, faks. 8 706 65138, el. p. ombuds@lrski.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 191759894

Kukarskės globos namų
direktorei Astai Pranaitienei

2019-04-19 Nr.

Šakių rajono savivaldybės
administracijai

DĖL PAKARTOTINIO VIZITO KUKARSKĖS GLOBOS NAMUOSE REZUTATŲ

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriai, vykdydami nacionalinės prevencijos institucijos funkcijas (Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo (toliau – Įstatymas) 3 str. 3 d., 19¹ str. 1 d.), nuolat lankosi laisvės apribojimo vietose (Įstatymo 19¹ str. 2 d.).

Įgyvendinami nacionalinę kankinimų prevenciją, Seimo kontrolieriai turi teisę pavesti Seimo kontrolierių įstaigos valstybės tarnautojams ir kitiems darbuotojams nuolat tikrinti, kaip laisvės apribojimo vietose elgiamasi su asmenimis, kurių laisvė apribota, patekti į visas laisvės apribojimo vietas ir visas jose esančias patalpas, susipažinti su jų įrengimu ir infrastruktūra; apklausti be liudininkų asmenis, kurių laisvė apribota, taip pat bet kokius kitus asmenis, kurie galėtų suteikti reikiamos informacijos (Įstatymo 19¹ str. 4 d. 9 p.).

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus 2018 m. lapkričio 12 d. ataskaitoje Nr. PRJ2018/1-67 „Po vizitų Marijampolės apskrities suaugusiųjų globos įstaigose: VšĮ Marijampolės pirminės sveikatos priežiūros centre, VšĮ Švč. Marijos globos namuose, Marijampolės specialiuosiuose socialinės globos namuose, VšĮ Marijampolės Šv. Arkangelo Mykolo globos namuose, BĮ Suvalkijos socialinės globos namuose, Kalvarijos globos ir užimtumo centro globos namuose, VšĮ Kazlų Rūdos socialinės paramos centre, Kudirkos Naumiesčio parapijos socialinės pagalbos centre, Kukarskės globos namuose ir Vilkaviškio rajono savivaldybės Gudkaimio globos namuose“ (toliau – Seimo kontrolieriaus 2018 m. lapkričio 12 d. ataskaita Nr. PRJ2018/1-67) pateiktas išvadas dėl galimų žmogaus teisių pažeidimų šiose įstaigose (tarp jų, ir Kukarskės globos namuose (toliau – Kukarskės GN arba GĮ)) ir rekomendacijas nustatytiems trūkumams taisyti.

Seimo kontrolierius, siekdamas išsiaiškinti, kaip įgyvendintos Seimo kontrolieriaus 2018 m. lapkričio 12 d. ataskaitoje Nr. PRJ2018/1-67 pateiktos rekomendacijos, 2019 m. kovo 1 d. įsakymu Nr. 11P-4 pavedė Seimo kontrolierių įstaigos Žmogaus teisių biuro patarėjai Kristinai Brazevič ir Žmogaus teisių biuro vyriausiosioms specialistėms Aurelijai Baltikauskaitei ir Irmai Zablackaitei atlikti pakartotinį patikrinimą Kukarskės GN.

Kukarskės GN 2019 m. sausio 14 d. raštu Nr. SD-4 „Dėl rekomendacijų Kukarskės globos namams“ pateikė Seimo kontrolieriui informaciją apie rekomendacijų nagrinėjimų rezultatus.

2019 m. kovo 6 d. vykusio pakartotinio patikrinimo metu nustatyta, kad:

1. **Įgyvendintos rekomendacijos**

Seimo kontrolierius Kukarskės GN administracijai rekomendavo imtis priemonių užtikrinti, kad:

1.1. *gyventojams, atsižvelgiant į jų savarankiškumą, būtų sudaroma galimybė saugiai laikyti asmeninius daiktus savo atskiroje rakinamoje vietoje*

Per pakartotinį patikrinimą nustatyta, kad įsigyti rakinamų spintelių užraktai ir daugumoje spintelių jie buvo įrengti (visiems gyventojams, kurie pageidavo turėti rakinamą spintelę; likusiose spintelėse užraktai bus įrengti artimiausiu metu);

1.2. *gyventojų kambariuose visuomet būtų naudojama širma atliekant asmens higienos procedūras (antrajame aukšte) ir sveikatos priežiūros specialistų apžiūros metu*

Per pakartotinį patikrinimą nustatyta, kad GĮ įsigijo papildomą širmą ir šiuo metu turi tris širmas (po vieną medicinos kabinete, pirmame ir antrame GĮ aukštuose). Darbuotojų teigimu, širmos yra patogios naudoti ir gyventojams jų kambariuose atliekant asmens higienos procedūras ir sveikatos priežiūros specialistų apžiūras, jos visuomet naudojamos; gyventojų nusiskundimų negauta;

1.3. *negalintys vaikščioti asmenys turėtų galimybę pabūti gryname ore*

Pakartotinio patikrinimo metu, po pokalbių su įstaigos darbuotojais, gyventojais bei administracija, nustatyta, kad judėjimo negalią turintys gyventojai yra išvežami į lauką. Tiesa, darbuotojai taip pat nurodė, kad jiems tai yra daug fizinių jėgų reikalaujantis darbas, nes įstaigoje nėra lifto, todėl antrame aukšte gyvenančius nevaikštančius gyventojus tenka nunešti laiptais žemyn;

1.4. *įstaiga apsirūpintų darbuotojams reikalingomis techninės pagalbos priemonėmis*

Per pakartotinį patikrinimą nustatyta, kad GĮ darbuotojus aprūpino jiems reikalingomis techninėmis priemonėmis, t. y. įsigijo savarankiškai nejudančių arba sunkiai judančių gyventojų perkėlimo lentą, perkėlimo neštuvą, perkėlimo sėdynę ir perkėlimo diržą;

1.5. *Individualus socialinės globos planas (toliau – ISGP) būtų rengiamas gyventojui, kuriam jis sudaromas, dalyvaujant ir su parengtais planais gyventojai ir (arba) jų atstovai bei artimieji būtų supažindinami pasirašytinai*

Per pakartotinį patikrinimą nustatyta, kad ISGP sudaromi dalyvaujant gyventojui ir / arba jo artimiesiems, atstovui. Su parengtais ISGP šie asmenys supažindinami pasirašytinai;

1.6. *socialinis darbas su gyventojais būtų vykdomas nuosekliai ir sistemiškai: peržiūrint ISGP būtų tikslinami pasiekti rezultatai, poreikių pokyčiai ir šia informacija remiamasi sudarant kitų metų ISGP (arba jį papildant)*

Per pakartotinį patikrinimą nustatyta, kad socialinis darbas su gyventojais vykdomas nuosekliai ir sistemiškai. Periodiškai vykdoma ISGP peržiūra, kurios metu tikslinami pasiekti rezultatai ir kt. Šia informacija taip pat remiamasi, kuomet yra sudaromi einamųjų metų ISGP;

1.7. *vidaus tvarkos taisyklės būtų pritaikytos ir tam tikros grupės gyventojams pagal jų galimybes (atspausdintos pakankamai dideliu, t. y., regos negalią turintiems asmenims įskaitomu, šriftu) ir laikomos jiems lengvai prieinamos (matomose) vietose*

Pakartotinio patikrinimo metu nustatyta, kad sudaryta vidaus tvarkos atmintinė (pritaikyta regos negalią turintiems žmonėms), kurioje nurodomos gyventojų pareigos. Atmintinės yra patalpintos bendrojo naudojimo patalpose esančiuose informaciniuose stenduose ir gyventojų kambariuose. Gyventojai nurodė esantys susipažinę su atmintine ir žinantys joje pateiktą informaciją.

2. Iš dalies įgyvendintos rekomendacijos

Seimo kontrolierius Kukarskės GN administracijai rekomendavo imtis priemonių užtikrinti, kad:

2.1. *vidaus tvarkos taisyklėse būtų nurodyti konkretūs pagrindai, kokiais atvejais gyventojai bet kuriuo paros metu privalo įsileisti darbuotojus į savo kambarį bei leisti tikrinti asmeninius daiktus ir jų laikymo vietas bei patalpas*

Pakartotinio patikrinimo metu nustatyta, kad GĮ vidaus tvarkos taisyklės buvo papildytos, numatant, kad esant konfliktinei situacijai darbuotojams leidžiama tikrinti asmeninius daiktus ir jų laikymo vietas. Su atnaujintomis vidaus tvarkos taisyklėmis gyventojai supažindinti bendrame GĮ gyventojų susirinkime ir papildomai kiekvienas asmeniškai. Tačiau vidaus tvarkos taisyklėse nebuvo atnaujinta nuostata, nustatant konkrečius pagrindus, kuriems esant gyventojai privalėtų įsileisti

darbuotojus į savo kambarį, tai: esant gyventojų sveikatos sutrikimui ir arba siekiant užtikrinti gyventojų saugumą. GĮ administracijos teigimu, ši nuostata artimiausiu metu bus pakoreguota;

2.2. gyventojui, kuriam taikomas juosmens fiksavimo diržas, būtų užtikrinta galimybė pačiam, prireikus, padedant darbuotojui, pasinaudoti asmens higienos patalpa ir pavalgyti (tam laikui atlaisvinant (nuimant) fiksavimo diržą)

Per pakartotinį patikrinimą nustatyta, kad GĮ yra trys gyventojai, kuriems taikomas juosmens fiksavimo diržas jų saugumui užtikrinti. Darbuotojų teigimu, du iš jų – visiškai nesavarankiški. Trečiam gyventojui (dėl kurio ir buvo teikta pirmiau nurodyta rekomendacija) stengiamasi sudaryti sąlygas ir teikti pagalbą, kad jis pats valgytų, tačiau be darbuotojų pagalbos asmuo negali naudotis tualetu, o šios pagalbos darbuotojai suteikti negali, nes nespėja (gyventojas šlapinasi ir tuštinasi į sauskelnes);

2.3. suvaržymo priemonių taikymo tvarka būtų papildyta pagal CPT rekomendacijas įtvirtinant: 1) tai, kad kiekviena fiksavimo priemonė turi būti taikoma tik gavus aiškų gydytojo nurodymą arba nedelsiant jį informavus ir gavus jo leidimą, 2) tai, kad SP neturi būti taikoma kitiems globojamiems asmenims matant (išskyrus atvejus, kai asmuo aiškiai išreiškia norą būti šalia tam tikro kito asmens) ir kiti gyventojai taip pat negali padėti taikyti SP, 3) SP naudojimo aptarimą su pacientu (po priemonės panaudojimo) siekiant paaiškinti priemonės taikymo priežastis, sumažinti patirtą psichologinę traumą, atkurti gydytojo ir paciento santykius (pasitikėjimą) bei sudaryti galimybę kartu rasti alternatyvius būdus asmeniui išlaikyti savikontrolę ir minimizuoti agresyvaus elgesio protrūkius arba net užkirsti jiems kelią, 4) asmens, kuriam taikyta priemonė, galimybę pridėti komentarą SP taikymo registravimo žurnale, gauti įrašo apie taikytas priemones kopiją, 5) tai, kad SP pritaiko tik personalas, apmokytas, kaip tinkamai naudoti fiksavimo priemones ir taikyti metodus, mažinančius asmens sužalojimo riziką (periodiškai vykdomas darbuotojų instruktažas), ir visi gyventojai būtų informuoti apie tvarką ir jos pasikeitimus

Pakartotinio patikrinimo metu nustatyta, kad beveik į visus rekomendacijoje nurodytus CPT standartus atsižvelgta ir vidaus suvaržymo priemonių taikymo tvarka atitinkamai papildyta, tačiau nenumatytas gydytojo nurodymas / leidimas gyventojui taikyti suvaržymo priemonę.

GĮ slaugos darbuotojų teigimu, sveikatos priežiūros paslaugas GĮ gyventojams teikiantis psichiatras ir šeimos gydytojas nesutinka teikti nurodymą (leidimą) konkrečiam gyventojui taikyti suvaržymo priemonę. Pažymėtina, jog tarptautiniuose standartuose numatyta suvaržymo priemonių taikymo kontrolė užkerta kelią piktnaudžiavimui ir netinkamam elgesiui su asmeniu, kuriam jos yra taikomos. Vienas iš numatytų saugiklių yra tai, jog suvaržymo priemonę konkrečiam asmeniui paskiria tik gydytojas. 2019 m. kovo 13 d. vykusiame seminare-viešojoje konsultacijoje „Sveiko senėjimo link“ VšĮ Vilniaus miesto psichikos sveikatos centro Universitetinio gerontopsichiatrijos skyriaus vedėja Rasa Ruseckienė savo pranešime patikino, jog šioje įstaigoje suvaržymo priemonės taikomos tik gydytojo psichiatro leidimu, o pacientams, sergantiems demencija, tokios priemonės apskritai nėra taikomos. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, jog Lietuvos medicinos normoje MN 28: 2011 „Bendrosios praktikos slaugytojas. Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“, patvirtintoje Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. birželio 8 d. įsakymu Nr. V-591, gebėjimų atlikti slaugos veiksmus sąrašė (dirbti su medicinos prietaisais ir juos prižiūrėti, komplektuoti slaugos priemones, maudyti pacientą, vykdyti pragulų profilaktiką ir priežiūrą, keisti paciento kūno padėtį, transportuoti pacientą, padėti sunkiai vaikštantiems pacientams eiti, jei reikia, panaudoti pagalbines priemones. ir daugelis kitų) nenumatytas gebėjimas nustatyti suvaržymo priemonių pacientui poreikį bei jas taikyti;

2.4. būtų pildomi žurnalai, kuriuose būtų fiksuojama informacija, pagal kurią būtų įmanoma nustatyti patalynės keitimo ir gyventojų maudymo dažnumą

Pakartotinio patikrinimo metu nustatyta, kad GĮ yra sudarytas gyventojų maudymo bei patalynės keitimo grafikas. Šis grafikas iš anksto yra užpildomas kitam mėnesiui, jame tik nurodant, kad gyventojai maudomi ir patalynė keičiama ne rečiau kaip kartą per 7 dienas, todėl sudėtinga nustatyti, ar gyventojai iš tiesų maudomi ir patalynė keičiama grafike nurodytomis datomis, taip pat

ar tai atliekama esant poreikiui, o ne tik – ne rečiau kaip kartą per 7 dienas. Taip pat grafike nėra nurodoma, kai gyventojas nėra maudomas, nes, pvz., tuo metu išvežamas į ligoninę;

2.5. būtų sudarytos sąlygos gyventojams teikti anoniminius kreipimusis

Per pakartotinį patikrinimą nustatyta, kad GĮ pirmajame aukšte yra įrengta anoniminių kreipimūsi pateikimo dėžutė, tačiau ji nėra pažymėta, ne visi kalbinti gyventojai galėjo nurodyti, kur ji yra.

Seimo kontrolierius papildomai atkreipia dėmesį, kad gyventojai turi būti supažindinami su nusiskundimų, prašymų pateikimo bei jų nagrinėjimo įstaigoje procedūromis ir žinoti, kad, baigus nagrinėti skundą ar prašymą, jiems priimtina forma bus supažindinti su išvadomis bei sprendimais. Taip pat darbuotojai turi imtis visų įmanomų priemonių, kad globotiniams būtų sudarytos tinkamos sąlygos anonimiškai pateikti savo kreipimusis tiek GĮ administracijai, tiek bet kuriam jos darbuotojui.

3. Neįgyvendintos rekomendacijos

Seimo kontrolierius Kukarskės GN administracijai rekomendavo imtis priemonių užtikrinti, kad:

3.1. būtų sudarytos sąlygos gyventojams šiltuoju metų sezonu maistą gauti lauke

Per pakartotinį patikrinimą nustatyta, kad GĮ administracija 2019-01-16 raštu Nr. SD-6 kreipėsi į Šakių rajono savivaldybę (steigėją), prašydama skirti finansavimą lauko terasos statybai ir įrengimui, kur šiltuoju metų sezonu GĮ gyventojai galėtų gauti maistą (valgyti) lauke. Atsakymas dar nėra gautas;

3.2. būtų įrengta gyventojams skirta valgymo patalpa

Pakartotinio patikrinimo metu nustatyta, kad gyventojams skirta valgymo patalpa nėra įrengta.

GĮ administracija 2019 m. sausio 16 d. raštu Nr. SD-6 kreipėsi į Šakių rajono savivaldybę (steigėją), prašydama skirti finansavimą gyventojams skirtos valgymo patalpos įrengimui. Atsakymas dar nėra gautas;

3.3. įstaigos teritorija būtų pritaikyta neįgaliųjų poreikiams

Per pakartotinį patikrinimą nustatyta, kad įstaigos teritorija nėra pritaikyta neįgaliųjų poreikiams.

GĮ administracija 2019 m. sausio 16 raštu Nr. SD-6 kreipėsi į Šakių rajono savivaldybę (steigėją), prašydama skirti finansavimą įstaigos teritorijos pritaikymui neįgaliųjų poreikiams, vertikalojo kėlimo neįgaliųjų keltuvo įrengimui. Atsakymas dar nėra gautas.

Įvertinęs tai, kad asmens socialinės globos poreikį nustato, sprendimą dėl socialinių paslaugų asmeniui skyrimo, socialinę globą organizuoja bei skiriamų socialinių paslaugų kokybę savivaldybėje vadovaudamasi Asmens (šeimoms) socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo nuostatomis užtikrina savivaldybės administracija, Seimo kontrolierius, atsižvelgdamas į per pakartotinį patikrinimą nustatytas aplinkybes ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19¹ straipsnio 4 dalies 7 punktu ir 6 dalimi, Šakių rajono savivaldybės administracijai imtis visų būtinų priemonių šio rašto 3.1-3.3. punktuose įvardytoms rekomendacijoms įgyvendinti.

Seimo kontrolierius, atsižvelgdamas į per pakartotinį patikrinimą nustatytas aplinkybes ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19¹ straipsnio 4 dalies 7 punktu ir 6 dalimi, Kukarskės globos namų direktorei Astai Pranaitienei rekomenduoja:

1) siekiant užtikrinti gyventojų, kuriam taikomas juosmens fiksavimo diržas ir kuris pageidauja tuštintis savarankiškai, orumą, ieškoti galimybių suteikti darbuotojų pagalbą tokiam asmeniui naudojantis tualetu kėde arba asmens higienos patalpa;

2) ieškoti būdų ir priemonių užtikrinti demencija sergančių asmenų priežiūrą mažiausiai varžančiomis priemonėmis, suvaržymo priemonės taikant tik kraštutiniu atveju gydančio gydytojo

leidimu; dėl gerosios praktikos bendradarbiauti su Vilniaus miesto psichikos sveikatos centro Universitetiniu gerontopsichiatrijos skyriumi;

3) imtis aktyvių veikslių dėl Šakių rajono savivaldybei pateikto prašymo skirti finansavimą įstaigos teritorijos pritaikymui neįgaliųjų poreikiams bei gyventojams skirtos valgymo patalpos įrengimo;

4) tinkamai pildyti žurnalus, kuriuose būtų fiksuojama informacija apie patalynės keitimo ir gyventojų maudymo dažnumą, juose nurodant priežastis, dėl kurių gyventojas nėra maudomas;

5) tinkamai pažymėti anoniminių kreipimūsi pateikimo dėžutę bei papildomai supažindinti su tuo gyventojus ir jiems periodiškai priminti apie nusiskundimų, prašymų pateikimo bei jų nagrinėjimo įstaigoje procedūras.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19¹ straipsnio 6 dalimi apie Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus pranešti iki 2019 m. birželio 30 dienos. Kompetentingos institucijos turi konsultuotis su Seimo kontrolieriumi dėl rekomendacijų galimų įgyvendinimo priemonių.

Įstaigos vadovas, Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas

Vytautas Valentinavičius, tel. 8 706 65 148, el. paštas vytautas.valentinavicius@lrski.lt

Aurelija Baltikauskaitė, tel. 8 706 65 107, el. paštas aurelija.baltikauskaitė@lrski.lt

Kristina Brazevič, tel. 8 706 65 129, el. paštas kristina.brazevic@lrski.lt

Juras Taminskas, tel. 8 706 65146, el. paštas juras.taminskas@lrski.lt

Irma Zablackaitė, tel. 8 706 65 192, el. paštas irma.zablackaite@lrski.lt